

מדוע משה נמנע מהאצלת סמכויות?

יתרו מגיע לביקור, ומציע למשה להאציל
סמכויות לשופטים ודיינים, אחרת הוא יקרוס.
האם משה לא הבין זאת בעצמו?
השוני המרתק בין הגישות של משה ויתרו
והחלטתו המפתיעה של הקב"ה

[חוברת למרצה](#)

תובנות לחיים

טעימה מתורתו של הרבי

פרשת יתרו

THE
SHLUCHIM
OFFICE

לזכות הרב יוסף וזוגתו מרת יעל ומשפחתם שיחיו מיכאל שוילי

לתרומה ולהקדשת שיעור לחץ כאן

או סרוק את הברקוד

לפרטים נוספים צור קשר באימייל INFO@JEWISHINSIGHTS.ORG
להורדת מערכי שיעור נוספים בקרו באתר WWW.JEWISHINSIGHTS.ORG

עימוד | מוסי וולוסוב
אתר אינטרנט | יובל כץ וישראל ויסוצקי
אדמיניסטרציה | לוי שמטוב

ועדה מייעצת
הרב אשר דערן - קייפ-טאון, דרום אפריקה
הרב מנדי גרליצקי - תל אביב, ישראל
הרב לוי גרינברג - אלפטון, טקסס
הרב דוד גולדברג - סאו פאולו, ברזיל
הרב לוי שייקביץ - כפר חב"ד, ישראל
הרב מנדי גרינברג - טווינסבורג, אוהיו
הרב שמואל פרידמן - ב. בלנקה, ארגנטינה
הרב יוסף יצחק בלוי - כינרת, ישראל
הרב חיים דרוקמן - לוצרן, שווייץ

ספרדית
תרגום ועריכה | הרב רפי טוויל

צרפתית
תרגום ועריכה | הרב יאיר אלבז
הגהה | ש. אלבז
עימוד | לוי אלבז

פורטוגזית
תרגום | מר יצחק דיין
עריכה | הרב ישעי' דיין
עימוד | מייק קטן

רוסית
תרגום ועריכה | הרב אלכסנדר גרישין
עימוד | ת. וולף

משרד השלוחים
י"ר | הרב גדליה שמטוב
כיתוח | הרב מנדי שמטוב

עורכים
הרב אברהם גרינברג
הרב זושא גרינברג
משתתף בעריכה | הרב שלום בער חזן

עברית
עריכה לשונית | הרב לוי שייקביץ
הגהה | הרב מנחם וילהלם

אנגלית
תרגום ועריכה | הרב מענדל סופער
הגהה | הרב מענדל לברטוב

נסד בימי השבעה לזכרון ולע"נ הרב גבריאל נח וזוגתו רבקה הי"ד הולצברג
שלוחי הרבי במומבאי, הודו

© Published and Copyright 2024 by
Shluchim Office International

תוכן השיעור

א. הקמת מערכת משפטית.....5

יתרו מגיע לבקר את חתנו משה, ומגלה בעיה: משה שופט בעצמו את כל העם. הוא מזהיר שבדרך הזו הוא יקרום מהעומס, וגם העם ייפגע מכך, ומציע להקים מערכת משפט היררכית. משה מסכים לרעיון (מקור 1).

שואל הרבי: האם משה לא הבין בעצמו שהשיטה הנוכחית בעייתית? מדוע הוא לא יזם בעצמו את השינוי והמתין לעצת ליתרו? מאידך, אם משה סבר שזו השיטה הנכונה, מדוע נוצר חשש אצל יתרו שהשיטה לא תצליח?

אירוע דומה התרחש במתן תורה. לאחר שבני ישראל שומעים שתי דברות מה' ויוצאת נשמת, הם חוששים מהבאות ומבקשים ממשה שה' ידבר אליו, והוא יעביר להם את הדברים. משה מתאכזב מאד מכך שהם לא רצו לשמוע ישירות מפי ה', אך ה' קיבל זאת באור חיובי (מקור 2). גם כאן נשאלת השאלה, היתכן שמשה טועה כל כך בהערכתו את דרגתם הרוחנית של בני ישראל, שהם ראויים לשמוע 'מפי הגבורה'? בו בזמן, שה' מקבל את טענתם שעליהם לשמוע זאת מפי משה!

ב. משה "מרומם" את בני ישראל.....7

הביאור הוא, שכאשר משה נמצא יחד עם בני ישראל, הוא מרומם אותם לרמתו שלו, וכך הם מסוגלים להאזין ישירות לקול ה'. וכמו כן, כאשר היה עליו ללמד את התורה לבני ישראל ולשפוט אותם, משה סבר שעליו לעשות זאת באופן אישי, משום שכשהם לומדים ממנו תורה, הם מקבלים אותה ממי שבעצמו שמע זאת מפי הגבורה באופן של ראייה, והוא ירומם גם אותם ללמוד בצורה כזאת. וכן כאשר הוא אישית שופט אותם בדין, הוא מרומם אותם מכל הבעיות והמחלוקות שלהם.

אולם בני ישראל טענו שהם מעוניינים לקלוט את התורה בצורה פנימית באמצעות הכלים והכוחות שלהם, ולא בזכות הקירבה והעזרה ממשה, ועל כך הסכים ה'.

ג. הכנה לעתיד.....12

יתרו טען שהוא רואה את עם ישראל, גם כשהם לא במחיצת משה, וחשב שהם רחוקים מדרגת משה, ולא יוכלו להתעלות לרמה שהוא מצפה מהם.

ה' קיבל את עצת יתרו, מפני שהיה צורך לוודא שגם לאחר הכניסה לארץ, כאשר משה איננו והוא לא יכול לרומם אותם בנוכחותו, יוכלו בני ישראל להמשיך ללמוד תורה מפי גדולי הדור בזכות עצמם ובאמצעות הכוחות האישיים שלהם, ולכן ציווה על משה למנות שופטים נוספים.

דמיינו מנהיג שנושא על כתפיו את כל העול – שופט, מורה, מדריך, מנהיג רוחני – הכול בעצמו. כך נראה משה בתחילת דרכו כמנהיג העם במדבר. אבל אז מגיע יתרו, מחוץ למערכת, ומזהה את הבעיה: “נבול תיבול!” – אתה תקרוס, והעם ייפגע. הוא מציע פתרון ברור – האצלת סמכויות.

האם משה באמת לא ראה זאת בעצמו? או שמא הוא פעל מתוך גישה עמוקה יותר, מתוך תפיסת עולם שמחברת בין המנהיג לעם בדרך ייחודית?

בואו נצלול יחד אל העומק של ההנהגה, הלימוד והקשר שבין המורה לתלמיד, בין המנהיג לעם – ונגלה מה אפשר ללמוד מכך גם לחיינו האישיים.

השיעור לפרשת יתרו

משיחת חמשה עשר בשבט ה'תשל"ה – לקוטי שיחות חלק ט"ז, יתרו ב
בתרגום ללשון הקודש

א. הקמת מערכת משפטית

במוסדות, ארגונים וחברות רבות יש 'ועדה מייצגת' שתפקידה לייצג להנהלת החברה כיצד לכלכל את צעדיה.

תופעה זו נקראת בין יהודים בשם 'עצה געבערס' – נותני עצות, ועם ישראל מבורך ברבים השמחים להעניק עצות. [ישנו פתגם מפורסם ביידיש שהרבי נהג לצטט: 'מיט אן עצה שלאגט מען זיך ניט אן' – כלומר, אין לנדב עצה סתם. אם מישהו בא לשאול בעצתך, אז תן לו את דעתך, אבל לבוא מיוזמתך ולעוץ לו, זאת לא. רצונך לסייע לו, אדרבה. אל תחכה שיבקשו ממך עזרה. אבל עצות – לא מיוזמתך].

בפרשת השבוע אנו קוראים על יתרו שמגיע למדבר, כשמושה חתנו מקבל אותו בכבוד גדול. מה עושה יתרו? מתחיל לתת עצות.

מקור 1 ספר שמות, פרק י"ח, פסוקים ה', ו"ג-כ"ז

וַיָּבֹא יִתְרוֹ חֹתֵן מֹשֶׁה וּבְנָיו וְאִשְׁתּוֹ אֶל מֹשֶׁה – אֶל הַמִּדְבָּר אֲשֶׁר הוּא חֹנֶה שָׁם הָרֹאשִׁית הָאֱלֹקִים.

לתלמיד
עמ' 3

וַיְהִי מִמָּחֳרָת, וַיָּשָׁב מֹשֶׁה לְשַׁפֵּט אֶת הָעָם, וַיַּעֲמֹד הָעָם עַל מֹשֶׁה מִן הַבֹּקֶר עַד הָעֶרֶב. וַיֵּרָא חֹתֵן מֹשֶׁה אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה לָעָם, וַיֹּאמֶר, "מָה הַדָּבָר הַזֶּה, אֲשֶׁר אָתָּה עֹשֶׂה לָעָם, מִדּוּעַ אָתָּה יוֹשֵׁב לְבִדְדָהּ, וְכָל הָעָם נֹצֵב עֲלֶיךָ מִן הַבֹּקֶר עַד הָעֶרֶב?"

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְחֹתְנוֹ, "כִּי יָבֹא אֵלַי הָעָם לְדֹרֵשׁ אֱלֹקִים. כִּי יִהְיֶה לָהֶם דָּבָר בָּא אֵלַי, וְשִׁפְטִי בֵּין אִישׁ וּבֵין רֵעֵהוּ, וְהוֹדַעְתִּי אֶת חֻקֵּי הָאֱלֹקִים וְאֶת תּוֹרֹתֵי."

וַיֹּאמֶר חֹתֵן מֹשֶׁה אֵלָיו, "לֹא טוֹב הַדָּבָר אֲשֶׁר אָתָּה עֹשֶׂה. נָכַל תִּבֶּל – גַּם אָתָּה גַּם הָעָם הַזֶּה אֲשֶׁר עִמָּךְ, כִּי כְבֹד מִמֶּךָ הַדָּבָר לֹא תוּכַל עֲשֹׂהוּ לְבִדְדָהּ.

עָתָה שִׁמְעוּ בְּקוֹלִי, אִיעָצֶה, וַיְהִי אֱלֹקִים עִמָּךְ. הִנֵּה אָתָּה לָעָם מוֹל הָאֱלֹקִים, וְהִבֵּאתָ אֶתָּה אֶת הַדְּבָרִים אֶל הָאֱלֹקִים. וְהִזְהַרְתָּה אֶתְּהֵם אֶת חֻקֵּים וְאֶת תּוֹרֹת, וְהוֹדַעְתָּ לָהֶם אֶת הַדֶּרֶךְ יֵלְכוּ בָּהּ וְאֶת הַמַּעֲשֵׂה אֲשֶׁר יַעֲשׂוּ. וְאָתָּה תִּחְזֶה מִכָּל הָעָם: אֲנָשִׁי חַיִּל, יֶרֶאִי אֱלֹקִים, אֲנָשִׁי אֱמֶת, שֹׁנְאֵי כָצֵעַ, וְשֹׂמְתֵי עֲלֵהֶם: שְׂרֵי אֱלֹפִים, שְׂרֵי מֵאוֹת, שְׂרֵי חֲמִשִּׁים וְשְׂרֵי עֶשְׂרִים. וְשִׁפְטוּ אֶת הָעָם בְּכָל עֵת, וְהִנֵּה כָל הַדָּבָר הַגָּדוֹל יָבִיאוּ אֵלֶיךָ, וְכָל הַדָּבָר הַקָּטָן יִשְׁפְּטוּהֶם – וְהָקַל מֵעֲלֶיךָ וְנִשְׁאוּ אֹתָּהּ. אִם אֶת הַדָּבָר הַזֶּה תַּעֲשֶׂה, וְצִוְּךָ אֱלֹקִים וְיִכְלָתָ עֲמָדָה, וְגַם כָּל הָעָם הַזֶּה עַל מִקְמוֹ יָבֹא בְּשָׁלוֹם."

רש"י

אִיעָצֶה, וַיְהִי אֱלֹקִים עִמָּךְ: בְּעֵצָה; אָמַר לוֹ צֵא הַמֶּלֶךְ בְּגִבּוֹרָה.

וְאָתָּה תִּחְזֶה: בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ שֶׁעֲלֶיךָ.

וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה לְקוֹל חֹתְנוֹ, וַיַּעַשׂ כָּל אֲשֶׁר אָמַר. וַיִּבְחַר מֹשֶׁה אֲנָשִׁי חַיִּל מִכָּל יִשְׂרָאֵל, וַיִּתֵּן אֹתָם רִאשִׁים עַל הָעָם: שְׂרֵי אֱלֹפִים, שְׂרֵי מֵאוֹת, שְׂרֵי חֲמִשִּׁים וְשְׂרֵי עֶשְׂרִים. וְשִׁפְטוּ אֶת הָעָם בְּכָל עֵת, אֶת הַדָּבָר הַקָּטָן וְהַגָּדוֹל יָבִיאוּ אֵל מֹשֶׁה, וְכָל הַדָּבָר הַקָּטָן יִשְׁפְּטוּהֶם.

וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה אֶת חֹתְנוֹ וַיֵּלֶךְ לוֹ אֶל אֶרְצוֹ.

לפני שנמשיך הלאה עלינו להזכיר נקודה חשובה. כאשר אורח מגיע ומתחיל לתת עצות, בדרך כלל לא מסתכלים עליו בעין טובה, ולא מתייחסים ברצינות לדבריו. 'רק הגעת, וכבר יש לך דעות?!'.

אך משה לא דחה את דברי חותנו ולא השיב: 'מה אתה כבר מבין ביהדות?!'. אדרבה, משה הקשיב לדבריו וקיים את עצתו.

על כך אומר הרבי הרש"ב: 'אהוב את הביקורת, כי היא תעמידך על הגובה האמיתי'. קבלת ביקורת הוא דבר בריא ומועיל.

<< הרבי

משה לא חשב על זה?

ידועה התמיהה בזה¹: איך יתכן שמשה רבינו, הרועה הנאמן של ישראל, לא חשב בעצמו שאופן הנהגתו יביא לכך ש"נבול גו' העם גו'", ולא עלתה בדעתו העצה הכי פשוטה למנות שופטים שיסייעו "לשפוט את העם"; ודוקא יתרו כהן מדין, שהגיע למקומם למשך זמן קצר, הוא שהבין זאת והביא את הדבר לידי פועל?

לתלמיד
עמ' 3

ישנו מאמר העולם ועמא דבר²: "אורח הבא לרגע רואה למרחק מיל", היינו שדוקא אדם הנמצא על אתר עלול שלא להבחין אפילו בדבר הפשוט. אבל חס ושלום לומר בנוגע למשה רבינו, אשר נבחר על ידי הקב"ה עצמו מרגע הוולדו³ להיות רועה ישראל, וכבר היה הרועה הנאמן של בני ישראל בפועל למשך זמן⁴, שלא ידע זאת עד שבא יתרו ועוררו על כך.

לתלמיד
עמ' 4

משה רבינו היה רוען של ישראל. עוד בגיל עשרים הוא מסר את נפשו להציל יהודי, ואילו כאן מדובר על התקופה שלאחר עשרת המכות, יציאת מצרים, קריעת ים סוף וחטא העגל – כאשר משה אמר "ואם אין מחני נא", והיה מוכן למסור את נפשו עבור עם ישראל – ואף עלה להר סיני שלוש פעמים עבור עם ישראל.

הוא היה האוהב ישראל הכי גדול שישנו. כיצד לו עצמו היה נוח עם ההנהגה שכולם עומדים וממתנים למוצא פיו מן הבוקר ועד הערב, ודוקא ליתרו "כהן מדין" הייתה את ה"רגישות" לצרכי בני ישראל? ובלשון הרבי, זוהי "תמיהה גדולה ביותר!".

בכלל, הסיפור כולו אינו מובן. האם צריך להיות גאון גדול כדי להעלות את הרעיון של האצלת סמכויות? כל מנהל זוטר יודע שאם הוא רוצה לגדול ולהתפתח עליו להאציל מסמכויותיו לדרגים הנמוכים ממנו. האם משה לא שמע מעולם על הרעיון הזה, והיה צריך להמתין שיתרו יחדש לו את זה?

ומזה גופא מובן, שבעיני משה, היה הוא לבדו יכול (ויתירה מזו - הוא לבדו היה צריך) להתעסק במשפט העם⁵, בין ב"דבר הגדול" ובין ב"דבר הקטן", ובכל זאת לא היה הדבר מזיק לא לו ולא לבני ישראל, אלא - "ויכלת עמוד וגם כל העם הזה על מקומו יבא בשלום".

5. ראה פרש"י דברים (א, ט. מספרי שם. וראה דבר פ"א, י"א): אפשר שלא היה משה יכול לדון את ישראל כו'.

6. פרשתנו שם, יח. מכילתא ופרש"י פרשתנו שם, יג (ומשם מוכח, שכן הוא גם למי"ד יתרו קודם מתן תורה בא - ראה בארוכה רא"ם ועוד שם. אבל בבעה"ת שם (ועוד) ס"ל שהיה לפני מתן תורה. ואכ"מ).
7. פרשתנו שם, טז.

1. ראה עקידה, אברבנאל, ש"ך עה"ת ועוד כאן.

2. ראה ברכות מה, א. סוגיית ב"ק (צב, א ושם).

3. ראה דחז"ל עה"פ (שמות ג, א) ומשה היה רועה - שמו"ר פ"א, יח. שם, כא-כב. כד.

4. להעיר משמעות, יא: ויגדל גו' ויצא אל אחיו גו'. וראה הדיעות בשמו"ר (שם, כז. וש"נ) בן כמה שנים היה אז.

אלא שעל פי זה עדיין אינו מובן לאידך גיסא: מאחר שגם על ידי הנהגת משה הנה "ויכלת עמוד וגם כל העם הזה על מקומו יבוא בשלום" - אם כן, מנין נתחדש ונוצר מקום לחששו של יתרו, שהנהגת משה עלולה להביא למצב של "נבול תבול גו", וש"כבד ממך הדבר"?⁶

ברור שמשה עצמו חשב כבר על הרעיון של יתרו, ובכל זאת סבר שמן הראוי שהוא ינהל את משפט העם בעצמו, וזה כן יכול לעבוד. ואם כן, מדוע יתרו חשש אחרת, ודעתו התקבלה בסוף?

היה לכך תקדים

והנה, ענין זה הוא בדומה למה שמצינו קודם לכן:

כאשר משה רבינו מספר לעם ישראל בסיום ארבעים שנות המסע במדבר, על ההיסטוריה המשותפת שלהם ועל מתן תורה (שעליו אנו קוראים בפרשתינו – פרשת יתרו), הוא מוסיף שמיד לאחר ששמעו את שני הדברות הראשונים (ופרחה נשמתם, וה' החזירם לחיים), הם מיהרו למשה ואמרו, "הספיק לנו מה ששמענו וראינו בעצמנו. אנו מאמינים שהתורה ניתנה מאת ה' כעת, דבר אתה עם ה' – ותעביר לנו את המסר".

מקור 2 ספר דברים, פרק ה', פסוקים י"ח-כ"ז

אֵת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה דִּבֶּר ה' אֶל כָּל קְהִלְכֶּם בְּהָר מֹתָן הָאֵשׁ הָעֲנָן וְהָעֶרְפֶּל – קוֹל גָּדוֹל וְלֹא יָסָף, וַיִּכְתְּבֶם עַל שְׁנֵי לַחַת אֲבָנִים וַיִּתֶּנָּם אֵלַי.

וַיְהִי, כְּשִׁמְעֶכֶם אֶת הַקּוֹל מִתּוֹךְ הַחֹשֶׁךְ וְהָהָר בָּעֵר בָּאֵשׁ, וַתִּקְרְבוּן אֵלַי כָּל רָאשֵׁי שְׁבֻטֵיכֶם וְזִקְנֵיכֶם. וַתֹּאמְרוּ: 'הֵן הִרְאֵנוּ ה' אֱלֹהֵינוּ אֶת כְּבוֹדוֹ וְאֶת גְּדֻלּוֹ, וְאֵת קוֹל שְׁמֵעֵנוּ מִתּוֹךְ הָאֵשׁ, הַיּוֹם הַזֶּה רָאִינוּ כִּי יְדַבֵּר אֱלֹקִים אֶת הָאָדָם וְחַי. וְעַתָּה, לָמָּה נָמוּת, כִּי תֹאכְלֵנוּ הָאֵשׁ הַגְּדֹלָה הַזֹּאת, אִם יִסָּפִים אֲנַחְנוּ לְשִׁמֵּעַ אֶת קוֹל ה' אֱלֹהֵינוּ עוֹד וּמִתָּנוּ. כִּי מִי כָל בָּשָׂר אֲשֶׁר שָׁמַע קוֹל אֱלֹקִים חַיִּים מְדַבֵּר מִתּוֹךְ הָאֵשׁ כְּמִנּוּ וַיְהִי? קָרֵב אֶתָּה וְשָׁמַע אֶת כָּל אֲשֶׁר יֹאמַר ה' אֱלֹהֵינוּ, וְאֵת תְּדַבֵּר אֵלֵינוּ אֶת כָּל אֲשֶׁר יְדַבֵּר ה' אֱלֹהֵינוּ אֵלֵינוּ, וְשָׁמַעְנוּ וְעָשִׂינוּ".

רש"י

וְאֵת תְּדַבֵּר אֵלֵינוּ: הַתְּשִׁתֶּם אֶת כַּחַי כְּנֻקְבָה, שְׁנַצֵּטְעֲרֵתִי עֲלֵיכֶם וְרַפִּיתֶם אֶת יָדַי כִּי רָאִיתִי שְׂאֵינְכֶם חֲרָדִים לְהִתְקַרֵּב אֵלַי מֵאֲהָבָה, וְכִי לֹא הָיָה יָפָה לָכֶם לְלַמֵּד מִפִּי הַגְּבוּרָה וְלֹא לְלַמֵּד מִמֶּנִּי?

משה רבינו אומר שהוא מאוד התאכזב מבקשתם. הרי כל הון שבעולם לא יספיק בשביל לזכות לראות ולשמע את הקב"ה מדבר. ואילו כאן, עם שלם מקבל את הזכות הזאת, ו... דוחה אותה! הוא לא האמין למשמע אוזניו...

אך דווקא הקב"ה העריך את בקשתם, וראה אותה באור חיובי:

"וַיִּשְׁמַע ה' אֶת קוֹל דְּבָרֵיכֶם בְּדַבְּרְכֶם אֵלַי, וַיֹּאמֶר ה' אֵלַי, 'שָׁמַעְתִּי אֶת קוֹל דְּבָרֵי הָעָם הַזֶּה אֲשֶׁר דִּבְּרוּ אֵלַי, הִיטִיבוּ כָּל אֲשֶׁר דִּבְּרוּ. מִי יִתֵּן וְהָיָה לְכֶם זֶה לְהִירָאָה אוֹתִי

וְלִשְׁמֹר אֶת כָּל מִצְוֹתַי כָּל הַיָּמִים, לְמַעַן יִיטֵב לָהֶם וְלִבְנֵיהֶם לְעֹלָם.
לֵךְ אָמַר לָהֶם, 'שׁוּבוּ לָכֶם לְאַהֲלֵיכֶם', וְאַתָּה פֹה עֹמֵד עֲמָדִי, וְאַדְבָּרָה אֵלֶיךָ אֶת כָּל
הַמִּצְוָה וְהַחֲקִים וְהַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תִּלְמָדֻם וַעֲשׂוּ בָאָרֶץ אֲשֶׁר אָנֹכִי נָתַן לָהֶם לְרִשְׁתָּהּ".

<< הרבי

כלומר: על פי אומד דעתו של משה היו בני ישראל צריכים לבקש ללמוד תורה "מפי הגבורה", שכן
הדבר היה ביכלתם, ומכל מקום קיבל הקב"ה את טענת בני ישראל - "היטיבו כל אשר דברו"⁸ [כמו
במקרה שלנו, שהסכים הקב"ה⁹ לעצת יתרו, והדבר אף נעשה לפרשה בתורה].

מה חשב משה?

ואף בנידון זה קשה: הלא החילוק בין מדריגת ישראל על פי מה ששיער משה (שביכלתם ללמוד
מפי הגבורה) לדרגת מצבם בפועל (שהוצרכו ללמוד מפי משה), הוא מן הקצה אל הקצה - ואם כן,
איך יתכן לומר שמשה רבינו, הרועה והמפרנס של כלל ישראל, לא כיון כביכול אל נכון, באומד
מצבם של צאן מרעיתו?

פרש"י דברים (שם, ט. שם, יב. מספרי שם): לא מעצמי אני אומר לכם אלא מפי
הקב"ה.

8 שם, כה.
9 ראה פרש"י (ממכילתא) פרשתנו (שם, יט. שם, כג) "המלך בגבורה". וראה

ב. משה "מרום" את בני ישראל

<< הרבי

לשמוע ישירות מהגבורה

אחד מהביאורים שאפשר לומר בזה:

לתלמיד
עמ' 6

אין פירוש הדבר שמשה רבינו טעה חס ושלום באומד מצבם של בני ישראל, אלא הכוונה בזה היא - שבשעה שמשה רבינו מביט על בני ישראל (בשעה שהם ניצבים יחד עם משה¹⁰), הרי הם באמת במעמד ומצב נעלה יותר, באופן שיש ביכולתם באותה שעה ללמוד ולקבל תורה מפי הגבורה, כיון שמשה מרומם אותם ומקרבתם למדריגתו¹¹ (ולפיכך, כשם שלמד הוא תורה מפי הגבורה, כן פועל הוא על בני ישראל שיוכלו אף הם ללמוד מפי הגבורה).

אלא שעל כך טענו בני ישראל: מה שביכולתם ללמוד תורה מפי הגבורה, הרי אין זה אלא מפני שמשה מרומם אותם לדרגא כזו; ועל כן מבוקשם הוא - ברצונם "לתפוס" את התורה בכלי ההשגה שלהם, בכחותיהם הפרטיים¹² ובמעמד ומצב שבו עומדים הם מצד עצמם. ועל זה אמר הקב"ה "היטיבו כל אשר דברו", כי באופן זה תתקבל בהם התורה ותיקלט בפנימיותם¹³.

לימוד ישר ממשה

וכמו כן, כאשר הגיע הזמן שבו הוצרך משה להתחיל ללמוד תורה עם בני ישראל - לאחר שקיבל תורה מפי הגבורה בהר סיני, הוא היה סבור שעל ישראל לשמוע את כל עניני התורה באופן ישר ממנו עצמו¹⁴.

מכיון שמשה הוא שלמד תורה "מפי הגבורה" עצמו, הרי אין ביכולת אף אחד מלבדו למסור את דבר ה' עם כל האור וכו'¹⁵; ויתירה מזו: בהיותו מי שעליו נאמר "אנכי עומד בין ה' וביניכם גו' להגיד לכם את דבר ה'"¹⁶, ובפרט ששכינה מדברת מתוך גרונו של משה¹⁷ - נמצא, שכאשר שומעים בני ישראל תורה מפי משה, הרי זה כאילו הם שומעים זאת "מפי הגבורה"¹⁸.

ובלשון החסידות: דרגת משה היא "ראיה"¹⁹ - הוא קיבל את התורה מפי הגבורה באופן של ראיה²⁰. ולכן, בנוסף לכך שאינה דומה קבלת דבר ממי שראהו בעצמו לקבלת דבר ממי שרק שמע אותו (כמאמר חז"ל²¹ "אינה דומה ראיה לשמיעה") - הנה פעולת משה על ידי זה שרומם את ישראל היא,

10. להעיר ממוחז'ל (ברכות ח, סע"א) לעולם ידור אדם במקום רבו שכל זמן בו.
11. ראה בנוגע לדורו של משה - ע"ד הקבלה: עץ חיים שער הכללים פי"א. שער הפסוקים ר"פ שמות. ועוד. וראה לקוטי תורה בהעלותך לא, ד.
12. להעיר ממוחז'ל רוצה אדם בקב שלו מט' קבין של חבריו (ב"מ לח, א).
13. להעיר ממוחז'ל לעולם ילמוד אדם תורה במקום שלבו חפץ (ע"ז יט, א).
14. ראה ספרי ורש"י דברים (שם, יד) - בנוגע למינוי השרי אלפים כו' - "ממי נאה ללמוד תורה ממך או מתלמידך כו' ממך שנצטערת עליה כו'". ולהעיר מ"סדר תורה" (עירובין נד, ב. פרש"י תשא לד, לב) שגם "ביד כל העם (היה עכ"פ פעם) אחד" ממשה עצמו.
15. ראה עירובין שם: כיון דמשה מפי הגבורה גמר מסתייעא מילתיה.
16. ולהעיר מפרש"י במדבר (ג, א) "נעשו אלו התולדות שלו שלמדן מה שלמד מפי הגבורה". וראה בארוכה לקוטי שיחות חכ"ג ע' 11 ואילך, שגם) מטעם זה, הענין ד"כל המלמד כו' ילדו" הוא בעיקר גבי משה [שלכן כותב רש"י "נעשה אלו התולדות שלו", ולא רק (כמ"ש לפני"ז) "כאילו ילדו"] - כי ענין הלידה (מציאות חדשה) שנעשה ע"י "מלמד בן חבירו תורה" הוא מצד "פי הגבורה" שבתורה, וזה היה בעיקר גבי משה "שלמד מפי הגבורה". וראה לקוטי שיחות חט"ז ע' 180.
16. ואתחנן ה, ה.
17. להעיר מזהר ח"ג רלב, א. שם ז, א. רסה, סע"א. שמור"ר פ"ג, טו. ויק"ר פ"ב, ג. מכילתא שמות יח, יט. ועוד.
18. ראה רמב"ם הל' חגיגה פ"ג ה"ז בסופה.
19. ראה לקוטי תורה ואתחנן ב, ד ואילך.
20. להעיר ממוחז'ל שבעת מתן תורה היו כל ישראל רואים את (הקולות - הנשמע) (פרש"י פרשתנו כ, טו - ממכילתא שם).

שגם אופן הקבלה שלהם (ממשה)²² יהיה בדרגת ראייה²³.

ומסיבה זו, כיון שבני ישראל מקבלים את השפעת התורה ממשה באופן של ראייה, רק משה עצמו יכול (וצריך) ללמוד תורה עם בני ישראל, ואף לשפוט אותם בעצמו בכל עניניהם, ואזי - "ויכלת עמוד²⁴ וגם כל העם הזה על מקומו יבוא בשלום".

יתרו הגיע בתור אדם מן החוץ שרואה בעיניו הגשמיות כיצד תור ארוך של אנשים משתרך לפני דלתו של השופט העליון. יתרו טען שבדרך הטבע זה לא יעבוד. ככה לא מנהלים מדינה. יש צורך בשופטים עליונים ושופטים תחתיהם וכן הלאה כבכל מדינה מתוקנת.

אולם מה שיתרו לא הבין זה שמשה רבינו לא היה שופט רגיל. משה רבינו הוא ה'רבי' של עם ישראל. כאשר העם עמד במחיצתו – רוב המריבות נפתרו מאליהם. משה רבינו הצליח לרומם אותם לדרגה נעלית שבה התביישו בעצמם מהמריבות והסכסוכים שלהם. יתרו לא תפס שלכל יהודי יש קשר נפשי ורוחני עם משה רבינו – דבר שאף שופט אינו יכול להוות תחליף לכך.

[יהודי שעלה מרוסיה לארץ ישראל סבל מקשיי התאקלמות קשים. ברוסיה הסובייטית הוא היה רופא, אך בארץ הוא התקשה למצוא עבודה ההולמת את מעמדו. לאחר מספר שנים, החליט לנסוע לארצות הברית ולהיכנס לרבי. מכיון שהיה עולה חדש והיו לו קשיים בהשגת הוויזה, הוא ביקש את עזרתם של עסקני חב"ד, אך לא היה נראה שהם ששים לסייע לו.]

הלה סיפר, שטרם נסיעתו הוא תכנן שבשעה שיכנס ליחידות, הוא יספר לרבי את כל מה שעבר עליו: פלוני לא מעוניין לסייע לו, ואלמוני עושה לו בעיות. כאשר נכנס ליחידות עם הרבי, חיך אליו הרבי חיוך רחב. באותו רגע הוא חשב לעצמו, 'הרי כולם ילדיו הרוחניים של הרבי, זה לא מתאים 'להלשין' לרבי על ילדיו'. הוא מיד 'שכח' את כל מה שהוא תכנן במשך חודשים ארוכים לומר, ולא הזכיר דבר לרבי.

כאשר יהודי נמצא במחיצתו של הרבי, הרי שהרבי מרומם אותו לדרגה גבוהה קצת יותר, והוא שוכח מכל המלחמות המטופשות שלו. דוגמת אדם אשר מחתן את בתו, והוא כה שמח – הוא מתעלה לדרגה יותר גבוהה – שהוא מוכן למחול ולשכוח הרבה מריבות וכעסים.

דוגמה מהקצה השני של הסקאלה, בשעה שמתרחשת טרגדיה, לא עלינו, חס ושלום, לפתע, שוכחים כולם את המריבות ואת הסכסוכים ומתאחדים, שכן בשעת הצער, מתעלים כולם לדרגה נעלית יותר, והדברים הפשוטים כבר לא תופסים מקום.

זו גם ההרגשה שאופפת יהודי בבית הכנסת במהלך יום הכיפורים. לפתע הוא מתבייש במריבה שהייתה לו עם החבר, והוא ניגש אליו ומשלים עמו, וזאת משום שבמהלך היום הקדוש יהודי מצוי בדרגה גבוהה ונעלית יותר[.

זו הסיבה שמשה רבינו רצה לשפוט את ישראל, שכן בהגיעם לד' אמותיו – רוב בעיותיהם נפתרו עוד לפני שפתחו את הפה להציג את טענותיהם.

וכמו כן בקשר ללימוד התורה. כשהם ילמדו תורה היישר מפיו של ה"רבי" שלהם – משה רבינו, שקיבל את התורה בצורה ישירה מהקב"ה, או אז לימוד התורה שלהם יהיה הרבה יותר נעלה – באופן של ראייה.

23. ראה לקוטי תורה שם (ג, ד) דבחינת ראייה דמשה היא מצד זה שדרגתו יסוד אבא – ודור המדבר שייכים ליסוד אבא (ראה מקומות שנזכרו בהערה 19).

24. ע"ד זה שילמד משיח תורה את כל העם כולו אף שיהיו "ריבוא רבבות אנשים

21. להעיר ממוחז"ל שבעת מתן תורה היו כל ישראל רואים את (הקולות – הנשמע (פרש"י פרשתנו כ, טו – ממכילתא שם).

22. ראה רמב"ם הל' יסודות ספ"ח: נבואת משה רבנו כ' שראית בעיניך כ'.

ג. הכנה לעתיד

<< הרבי

מה חשב יתרו?

לתלמיד
עמ' 8

יתרו הגיע מארצו, היה גר וכו', ועל כן הוא ראה את ישראל בהיותם (לא במצב זה, שמושה מרומם אותם לדרגתו, אלא) במצבם מצד עצמם; ולכן טען שענין משפטם של ישראל אינו יכול להיות ע"י משה עצמו.

דבריו של יתרו לא התייחסו, איפוא, ליכולתו של משה, אלא ליכולתם של בני ישראל לשמוע ולקבל את משפט התורה מפיו של משה רבנו עצמו.

יתרו טען, שכאשר אנשים באים לעמוד למשפט הנוגע לעסקיהם האישיים הם נמצאים בדרגה רוחנית רחוקה בתכלית מדרגתו של משה, ואין זה בכוחם לקבל וללמוד את משפט התורה בדרגתו הנעלית של משה עצמו.

(אך משה לא חשש לכך; הוא ידע שגם אם בעלי הדין כשלעצמם עומדים בדרגה נחותה יותר - הרי בשעה שהם עומדים לפניו יש בכוחו להעלות ולרומם אותם לדרגתו שלו, כך שיוכלו ללמוד ולקבל את התורה מפיו, מבלי שיהיה צורך למנות שופטים נוספים!).

אך בכל זאת הסכים הקב"ה לעצת יתרו, מפני שהיה צורך להבטיח את מצבם של בני ישראל לאחר כניסתם לארץ ישראל²⁵, כאשר "הנך שוכב גו' וקם העם הזה גו'²⁶" - שאף שלא ילמדו תורה מפי משה ולא יתרוממו עלידו, הנה גם באותה שעה תגיע אליהם התורה - שהיא דבר ה' בכל הזמנים - על ידי ראשי אלפי ישראל שבדור.

למרות זאת הסכים הקב"ה לעצת יתרו, והורה למשה למנות שופטים נוספים שישפטו את ישראל - לא משום שלא היה זה בכוחו של משה בעצמו, אלא כדי להבטיח את לימוד התורה גם עבור הדורות הבאים, לאחר שבני ישראל ייכנסו לארץ ומשה לא יהיה עוד עמהם, ויהיה עליהם ללמוד תורה מפי תלמידיו ותלמידי תלמידיו - גדולי התורה שבכל דור ודור.

התכנון המקורי של משה

וזהו גם הטעם לכך שמושה לא סבר שעליו לעשות זאת בעצמו, שהרי בנוסף לכך שענין זה - שרועה ישראל ישנה סדר הנהגתו כדי להבטיח את המצב שלאחרי הסתלקותו - דבר חידוש הוא; הנה באותה שעה עדיין לא עלה על הדעת מצב אחר, שהרי לולא החטא שלאחרי זה משה היה צריך להכניס את בני ישראל לארץ ישראל, ואזי היתה זו גאולה שלימה שאין אחריה גלות²⁷, אשר בה לימודם של ישראל הוא בדרגת ראייה²⁸.

משיחת חמשה עשר בשבט ה'תשל"ה
לקוטי שיחות חלק ט"ז, יתרו ב
בתרגום ללשון הקודש

ואתחנן ע' סה. ע' צב. וש"נ.

28. ראה לקוטי תורה ואתחנן שם (ובארוכה אור התורה שם מאמרי ד"ה ואתחנן), דו"ה שמושה רצה להכניס בני" לארץ הוא, כי אז היה בהם ענין הראיה [ומכין שלא פעל זה, אמר (לדור שנכנסו לארץ) "ועתה ישראל שמע גו", בחינת שמיעה. וי"ל שמתעם זה אמר אז משנה תורה שהיא התלכשות התורה בבחינת השגת משה כו', כדלקמן הערה 41].

וכו" כי יהיה לימוד באופן של ראייה (לקוטי תורה צו יז, א"ב (וראה שם: ועד"ז ביקש משה כו'. וראה לקוטי תורה ואתחנן שם, ג). ד"ה וידבר אלוקים (הב') תרצ"ט בתחלתו וסופו).

25. שאז מתחיל הסדר דארץ נושבת - "שש שנים תזרע שדך וגו'" (ר"פ בהר).

26. וילך לא, טז.

27. ראה שער התשובה לאדמו"ר האמצעי ח"ב (חינוך) בתחלתו. אור התורה

נקודות מפתח

לתלמיד
עמ' 9

- יתרו רואה את עם ישראל עומד בתור ארוך בשביל להישפט בידי משה, ומייעץ למשה להקים מערכת משפט היררכית, אחרת הוא יקרוס.
- נשאלת השאלה: האם משה לא הבין לבד שהשיטה בעייתית? מדוע הוא לא יזם בעצמו את השינוי?
- תקדים דומה קרה במתן תורה: העם שמע את שתי הדיברות הראשונות ישירות מה', ונשמתו פרוחה. כתוצאה מכך הם ביקשו שה' ידבר אל משה, ומשה יעביר להם את הדברים. משה התאכזב מכך שהם לא רצו לשמוע ישירות מה', אך הקב"ה קיבל זאת באור חיובי. איך יתכן שמשה עצמו לא אמד נכונה את המדרגה של בני ישראל?

נקודת המבט של משה

- כאשר משה היה נוכח אישית בקרב העם הוא היה מרומם אותם למדרגתו, ואז הם יכלו להאזין ישירות לקול ה'. לכן הוא ציפה מהם שירצו לשמוע ישירות מה'.
- כמו כן, כאשר הגיע הזמן ללמד אותם תורה, הוא רצה לעשות זאת באופן אישי, בכדי לרומם אותם לדרגת הלימוד הנעלית שבה הוא למד מה' – בבחינת ראיה. וכאשר הגיע הזמן לשפוט אותם, הוא רצה לעשות זאת אישית, ובכך לרומם אותם אוטומטית מכל הזוטות והמחלוקות.

נקודת המבט של יתרו

- יתרו מצידו טען שהוא רואה את בני ישראל כשהם לא במחיצת משה, וחשב שהם רחוקים מדרגת משה ולא יוכלו להתעלות לרמה גבוהה זו.

החלטת הקב"ה

- ה' קיבל את עצת יתרו, מפני שהיה צורך לוודא שגם לאחר הכניסה לארץ, כאשר משה איננו והוא לא יכול לרומם אותם בנוכחותו, יוכלו בני ישראל להמשיך ללמוד תורה מפי גדולי הדור בזכות עצמם.

צידה לדרך

משה רבנו ראה את תפקידו לא רק כהנהגה טכנית, אלא כהזדמנות לרומם את העם לרמה רוחנית גבוהה יותר. כל אחד מאיתנו הוא מנהיג, במשפחתו, בין חבריו, או בקהילה. עלינו ללמוד ממשה רבינו, ולהשרות סביבנו אווירה שמרוממת כל אחד, ומעודדת אותו להגיע רחוק יותר, וגבוה יותר, ולממש את הפוטנציאל הגלום בו.